

**Spil, even buurten in een
woonwijkcentrum
Pilot Hoogeveen**

Colofon

Titel: Spil, even buurten in een woonwijkcentrum, pilot Hoogeveen

Datum: februari 2016

Opdrachtgever/financier: ZonMW

Auteur: drs. Fransje Grisnich, onderzoeker
Projectleider: drs. Hermien maarsingh

Adressen: CMO STAMM
Postbus 2266
9704 CG Groningen
www.cmostamm.nl

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	FINANCIERING	2
1.2	LEESWIJZER	2
2	AANPAK PROEFPROJECT	3
2.1	VOORBEREIDING EN DRAAGVLAK	3
2.2	MONITORING & EVALUATIE	3
2.3	IMPLEMENTATIE VAN BEHAALDE RESULTATEN.....	5
2.4	KENNISOVERDRACHT EN PROJECTBEHEER.....	5
3	WIJKFOTO	6
3.1	WOONWIJKCENTRUM BILDERDIJK, HOOGEVEEN	6
4	KENMERKEN VAN DE DEELNEMENDE OUDEREN	7
4.1	LEEFTIJD, GESLACHT EN WOONSITUATIE	7
4.2	GEZONDHEID	7
4.3	PROFESSIONELE HULP	8
4.4	INFORMELE HULP EN MANTELZORG	9
4.5	SOCIALE CONTACTEN.....	10
4.6	KWALITEIT VAN LEVEN EN BEHOEFTE VAN OUDEREN.....	12
5	INTERVIEWS MET PROFESSIONALS.....	15
5.1	EERSTE GROEPSINTERVIEW (JUNI)	15
5.2	TWEDE RONDE VRAGEN AAN PROFESSIONALS (DECEMBER)	16
5.3	BEOORDELING	16
6	VERSNELLINGSKAMER.....	17
6.1	DEELNEMERS.....	17
6.2	BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN	17
7	ACTIES EN BEVINDINGEN VAN DE SPILLEN	20
7.1	URENINZET SPILLEN	20
7.2	ACTIVITEITEN VOOR BEWONERS BILDERDIJK	20
7.3	VISIE EN ERVARINGEN VAN DE SPILLEN BIJ HUN WERK ALS SPIL	21
8	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	23

1 Inleiding

Noord Nederland heeft te maken met een sterke vergrijzing van de bevolking (CBS). Medische ontwikkelingen verlengen het leven en tegelijkertijd zijn de kosten voor de zorg in de afgelopen jaren enorm gestegen. Dat vraagt om nieuwe oplossingen om de kosten te beheersen en tegelijkertijd de kwaliteit van zorg overeind te houden. Eén van de oplossingen waarnaar gezocht wordt, is: ouderen in staat stellen om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te blijven wonen en problemen vroeg te signaleren, zodat informele hulp kan volstaan. Een oplossing, die ook goed aansluit bij de wens van ouderen om zolang mogelijk zelfstandig te blijven wonen en regie over hun eigen leven te behouden. Het is van belang om meer ervaring op te doen met ontwikkelingen vanuit de wijk, waarbij wordt aangesloten bij de eigen mogelijkheden van de buurtbewoners - het informele netwerk - en bij de mogelijkheden, wensen en behoeften van de ouderen.

In de regio Rotterdam zijn in de afgelopen jaren zeer positieve ervaringen opgedaan met het project "Spil, Even Buurten". Met inzet van de medewerkers (Spillen) van "Even Buurten" worden ouderen en buurtgenoten met elkaar in contact gebracht en bieden elkaar ondersteuning. De oplossing is vaak verrassend eenvoudig. Een boodschap doen, iemand naar de dokter brengen, samen een wandeling maken of een kop koffie drinken. Het blijken waardevolle oplossingen, die ouderen in staat stellen zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen.

Voor Noord Nederland bieden de ervaringen in Rotterdam een unieke kans om ons te laten inspireren en die ervaringen mee te nemen in het zoeken van het antwoord hoe we nu en in de toekomst goed voor de ouderen in de samenleving kunnen zorgen en te werken aan de volgende verbeterpunten:

- Vergroten van het welzijn en de zelfredzaamheid van ouderen
- Verbeteren van de mogelijkheden van ouderen om zélf de regie te blijven voeren
- Versterken en inzetten van het informele sociale netwerk voor sociale en praktische ondersteuning
- Verbeteren van vroegtijdige signalering van kwetsbaarheid bij ouderen
- Verbeteren van de afstemming van het zorg- en welzijnsaanbod op de behoefte van de doelgroep
- Ontwikkelen/implementeren van een nieuwe en kostenbesparende werkwijze voor professionals uit de zorg- en welzijnssector die aansluit bij de behoefte en de problematiek van ouderen in een landelijke omgeving.

Daarom is het proefproject "Spil, Even Buurten" Hoogeveen opgezet voor de duur van één jaar (2015). Dit project loopt parallel aan Spil, Even Buurten Noord Nederland dat in drie locaties werd ingezet om de ervaringen en inzichten van het Rotterdamse project uit te proberen: de wijk Delfzijl Noord, de wijk De Bouwen in Drachten (gemeente Smallingerland) en het dorp Ter Apel (gemeente Vlagtwedde). Het proefproject in Hoogeveen vond plaats in woonwijkcentrum Bilderdijk. Deze locatie is een bijzondere en krijgt daarom een aparte verslaglegging, die hier voor u ligt. Het is immers geen buurt in de ware zin van het woord, maar een woonwijkcentrum. De bewoners van het centrum worden

als “buurt” beschouwd. Er wonen drie groepen ouderen in het woonwijkcentrum: intramuraal:

- ouderen met een complexe zorgvraag inclusief behandeling (Volledig Pakket Thuis),
- ouderen met extramuraal zorg die via bijv. VPT zorg ontvangen van Treant Zorggroep, en
- bewoners die thuiszorg ontvangen van een andere zorgaanbieder, te weten De Zorgzaak.

Spil, even buurten richt zich met name op de laatste groep.

In het project richtten we ons op de realisatie van drie werkpakketten:

1. Monitoren en evaluatie, activiteiten gericht om de doelmatigheid en ervaringen van de Rotterdamse aanpak in een woonwijkcentrum vast te stellen.
2. Implementatie van de resultaten van het proefproject
3. Kennisoverdracht en projectbeheer.

1.1 Financiering

Het proefproject Spil, Even Buurten Hoogeveen is mogelijk gemaakt door subsidie van

- Stichting ZonMW

met co-financiering van

- Stichting Zorgpalet, onderdeel van Treant Zorggroep

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de aanpak van het proefproject beschreven. Hoofdstuk 3 gaat in op de locatie in Hoogeveen. In hoofdstuk 4 komen de kenmerken aan de orde van de deelnemers aan het project in Hoogeveen: wat is hun gezondheidssituatie, sociale contacten, behoeften aan hulp en steun? In hoofdstuk 5 komen de beroepskrachten in beeld en hun visie op en ervaringen met het project. Hoofdstuk 6 beschrijft de resultaten van de ‘versnellingskamer’, een digitale brainstorm met verschillende doelgroepen van het project. In hoofdstuk 7 komen de inzet, acties en ervaringen van de Spillen in beeld. Tenslotte sluit hoofdstuk 8 het rapport af met een samenvatting.

2 Aanpak proefproject

In dit hoofdstuk wordt de aanpak beschreven van het proefproject Spil, Even Buurten Noord Nederland en Hoogeveen. De aanpak was in alle vier de locaties in principe dezelfde en in één Plan van Aanpak vastgesteld. Het gaat achtereenvolgens over de Voorbereiding & Draagvlak, Monitoring & Evaluatie, de Implementatie van resultaten en de Kennisoverdracht & projectbeheer.

2.1 Voorbereiding en draagvlak

In de voorbereiding van het proefproject is veel aandacht besteed aan het creëren van draagvlak ten behoeve van continuïteit en implementatie van de beoogde resultaten. In Drachten (Smallingerland) is de thuiszorginstelling ZuidOostZorg bereid gevonden zich aan het project te verbinden. In Delfzijl en Vlagtwedde zijn dat de gemeentelijke welzijnsinstellingen SW&D en Rzijn, in Hoogeveen Stichting Zorgpalet, onderdeel van Treant Zorggroep. Deze organisaties hebben bij aanvang van het project uitgesproken zich te willen inspannen voor continuering van aanpak en resultaten in hun organisaties.

2.2 Monitoring & Evaluatie

Het doel van de monitoring en evaluatie is om na te gaan of de aanpak De Spil, Even Buurten zoals ontwikkeld in Rotterdam, ook succesvol kan werken in kleinstedelijke en plattelandswijken en in een woonwijkcentrum en een antwoord kan zijn op de vraag hoe nu en in de toekomst (kwetsbare) ouderen zo goed mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en leven.

De te behalen projectresultaten zijn als volgt geformuleerd:

Gericht op de ouderen:

- Vergroten (of minimaal stabiliseren) van de zelfredzaamheid en eigen regie van kwetsbare ouderen 70+.

Gericht op de wijk/buurt/woon-zorgcentrum en de professionals:

- Versterken en inzetten van het informele (buurt)netwerk voor sociale en praktische ondersteuning
- Verbeteren van vroegtijdige signalering van kwetsbaarheid bij ouderen 70+
- Verbeteren van de afstemming van het professionele zorg- en welzijnsaanbod op de behoefte van de doelgroep

De monitoring van de projectinspanningen en evaluatie heeft plaatsgevonden met behulp van de volgende instrumenten:

➤ Wijkfoto

Bij aanvang van het proefproject zijn gegevens verzameld voor de wijkfoto: hoe ziet de wijk (woonwijkcentrum) er uit qua sociale infrastructuur (voorzieningsniveau) en aantal ouderen?

➤ **Vragenlijst voor deelnemende ouderen**

De projectperiode omvatte één jaar. In de loop van dat jaar stroomden de deelnemers mondjesmaat in. Dat maakte de beoogde aanpak van een nulmeting bij intrede in het project en een nameting aan het einde, niet zinvol. De deelnemende ouderen bleken voor een kortdurende interventie de hulp of steun van de Spil te kunnen gebruiken. Voor zo'n kortdurende interventie bleek een uitgebreide vragenlijst en twee metingen 'overkill' te zijn en op grote weerstand bij zowel de ouderen als de Spillen te stuiten. Daarom is aan de deelnemers één keer, bij het eerste contact, een verkorte vragenlijst afgenomen. In de vragenlijst ligt het accent op de algemene gezondheidssituatie van de oudere, zijn/haar sociale contacten, hulpbehoefte en zorggebruik.

➤ **Interviews met professionals in de wijken**

Om het formele netwerk in kaart te brengen en de inzet voor kwetsbare ouderen is in het voorjaar van 2015 een groepsinterview per locatie gehouden met het professionele netwerk. Aan het eind, in december 2015, zijn alle professionals die aan die groepsinterviews hebben deelgenomen nogmaals bevroegd, nu individueel per mail. Gevraagd is naar hun aanbod voor ouderen in de wijk, de mate van samenwerking in de wijk met professionals en met informele zorg, de visie op de Spil-aanpak.

➤ **Versnellingskamers met ouderen, sleutelfiguren en professionals**

Halverwege de looptijd van het project zijn in alle locaties zogenoemde Versnellingskamers gehouden met een mix van ouderen, sleutelfiguren en professionals uit de wijken. Een Versnellingskamer is een digitale brainstorm, waarbij iedereen individueel vragen en stellingen beantwoordt met behulp van een laptop, en het groepsresultaat na elke vraag direct zichtbaar is op een groot scherm. Over het groepsresultaat wordt met elkaar van gedachten gewisseld. De Versnellingskamers leveren in korte tijd een schat aan informatie op over wensen en behoeften van ouderen, en hoe hun situatie beoordeeld wordt vanuit verschillende gezichtspunten.

➤ **Gegevens van de Spillen**

De inzet van de Spillen, hun ervaringen en bevindingen zijn op verschillende manieren gemonitord: een digitale urenregistratie, een logboek voor de inhoud van hun activiteiten en tweemaandelijks bijeenkomsten om ervaringen uit te wisselen en feedback te krijgen op de stand van zaken. Gedurende het project hebben de Spillen twee keer een lijst met stellingen beantwoord, als nul- en vervolgmeting. De Spillen uit Hoogeveen hebben deelgenomen aan deze tweemaandelijks Spiloverleggen om hun kennis en ervaring te delen met de Spillen van de drie andere locaties.

In de volgende hoofdstukken gaan we dieper in op de behaalde resultaten.

2.3 Implementatie van behaalde resultaten

Het project in Bilderdijk was in meerdere opzichten een experiment, omdat behalve de Spilaanpak ook het woonwijkcentrum zelf nieuw was. Voor de bewoners met een zzp-indicatie is er dagbesteding en activiteitenbegeleiding, waarvan de functie een grote overlap heeft met die van de Spil. De Spillen werden vooral ingezet voor de bewoners zonder zzp-indicatie, die niet konden deelnemen aan de activiteiten voor de geïndiceerde bewoners.

Aan het eind van het project heeft de activiteitenbegeleiding een deel van het werk van de Spillen overgenomen. Sommige activiteiten staan nu open voor alle bewoners van Bilderdijk. De Spilfunctie krijgt dus een continuering in een reeds bestaande functie in het woonwijkcentrum.

2.4 Kennisoverdracht en Projectbeheer

De Spillen van Bilderdijk hebben deelgenomen aan de tweemaandelijke Spil-ondersteunings- en intervisiebijeenkomsten van projectleider CMO STAMM. Daar konden zij ervaringen uitwisselen met de andere Spillen in Noord Nederland en van elkaar leren. De Spillen hebben deelgenomen aan diverse landelijke relevante bijeenkomsten, daar informatie en kennis gekregen en gedeeld.

De projectleider van CMO STAMM heeft contact gehouden met het management van Bilderdijk voor borging van projectresultaten in het beleid van de instelling.

3 Wijkfoto

In dit hoofdstuk wordt een beknopte foto gegeven van de locatie waar het proefproject Spil, Even Buurten Hoogeveen is uitgevoerd. De beschrijving is zoals die bij aanvang van het project was, begin 2015.

3.1 Woonwijkcentrum Bilderdijk, Hoogeveen

In de locatie Hoogeveen is het proefproject Even Buurten Hoogeveen gesitueerd in een woonwijkcentrum. In totaal wonen er begin 2015 ongeveer 60 mensen. Er zijn bewoners met een Volledig Pakket Thuis (VPT) (25 appartementen), bewoners met geïndiceerde extramurale zorg VPT op functies van licht naar zwaarder (50 appartementen), en er zijn bewoners die geen andere hulp hebben dan een vorm van thuiszorg die zij krijgen van thuiszorginstelling De Zorgzaak (woonfunctie, 25 appartementen). Het complex is eind 2014 geopend. Mensen wonen er zelfstandig in driekamerappartementen, alleen of met hun partner. De centrale entreehal is een ontmoetingsplek voor alle bewoners. Daarnaast is er dagopvang die alleen bedoeld is voor bewoners met een juiste indicatie. Hiervoor is bewust gekozen uit oogpunt van kostenbeheersing en het zo laag mogelijk houden van de huur van de appartementen. Er is dagbesteding en activiteitenbegeleiding, die uitsluitend toegankelijk is voor bewoners met een zzp.

ZZP-bewoners krijgen hulp en service bij hun appartement (verpleging, verzorging, koffie/thee voorziening) van Stichting Zorgpalet, andere bewoners moeten voor koffie/thee betalen. Hoewel de bewoners hiervan op de hoogte waren toen zij hun appartement betrokken, geeft het in de praktijk toch een zekere tweedeling in het centrum. De twee Spillen, in dienst van de Stichting Zorgpalet, hebben de taak om een brug te slaan tussen de bewoners en vooral de bewoners die gebruik maken van de thuiszorg van De Zorgzaak. In feite is het woonwijkcentrum hun 'buurt' waarin zij mensen met elkaar in contact brengen. Er is (nog) weinig contact met de echte buurt rond het woonwijkcentrum.

Het centrum ligt tegen het hart van Hoogeveen aan, met een winkelstraat en diverse voorzieningen op loopafstand.

4 Kenmerken van de deelnemende ouderen

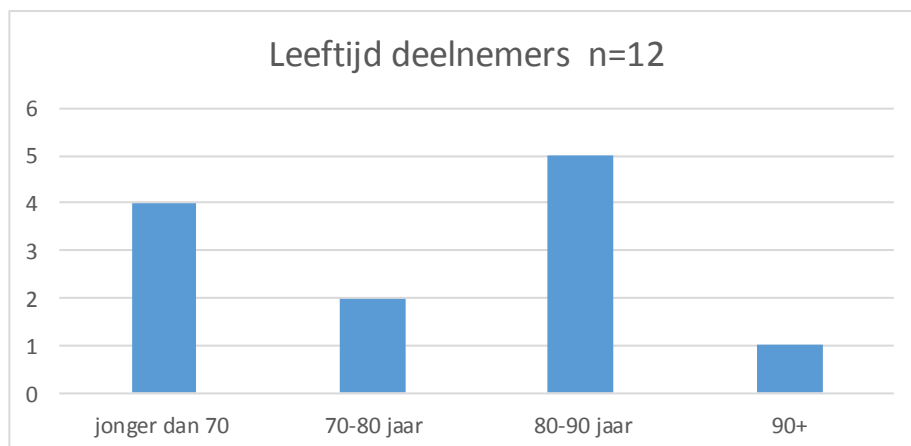
In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven van de aan het proefproject deelnemende ouderen. Zij hebben, indien zij dat wilden, bij de start van het ondersteuningstraject een vragenlijst ingevuld (of zijn daarbij door de Spil geholpen). In totaal hebben 20 ouderen door bemiddeling van De Spil een vorm van hulp of steun ontvangen. Twaalf van hen hebben de vragenlijst ingevuld.

4.1 Leeftijd, geslacht en woonsituatie

De vragenlijst is ingevuld door 12 deelnemers aan het Spilproject. Hun gemiddelde leeftijd is 76,25 jaar. De leeftijden lopen uiteen van 55 tot 92 jaar. Vier deelnemers waren jonger dan 70 jaar, twee 70-80 jaar, vijf 80-90 jaar en één was 91 jaar.

De deelnemers zijn gelijk verdeeld over vrouwen/mannen.

Alle deelnemers wonen uiteraard in het woonwijkcentrum.

4.2 Gezondheid

Bijna alle deelnemers (10 van de 12) hebben een fysieke beperking die vooral te maken heeft met mobiliteit (slecht lopen) en/of ouderdom (gehoor- of zichtproblemen). Op één na alle deelnemers hebben te maken met een chronische aandoening (hart- of bloedvatproblemen, luchtwegen, reuma of diabetes).

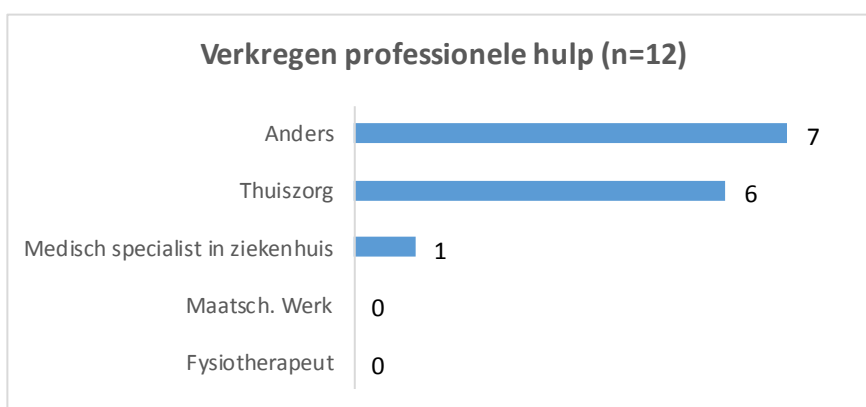
Tien van de twaalf deelnemers beoordelen hun eigen gezondheid op het moment dat het gevraagd wordt als redelijk tot goed. Maar in vergelijking met een jaar daarvoor beoordeelt driekwart van de deelnemers de eigen gezondheid als achteruit gegaan. Dat is opvallend. Het kan te maken hebben met de aard van de beperkingen of aandoeningen, met het ouder worden, maar het kan ook wijzen op een zekere mate van onvrede of teleurstelling met de nieuwe situatie waarin mensen zijn gekomen na hun verhuizing naar het woonwijkcentrum. Hier zijn aanwijzingen voor (zie verder in dit rapport).

4.3 Professionele hulp

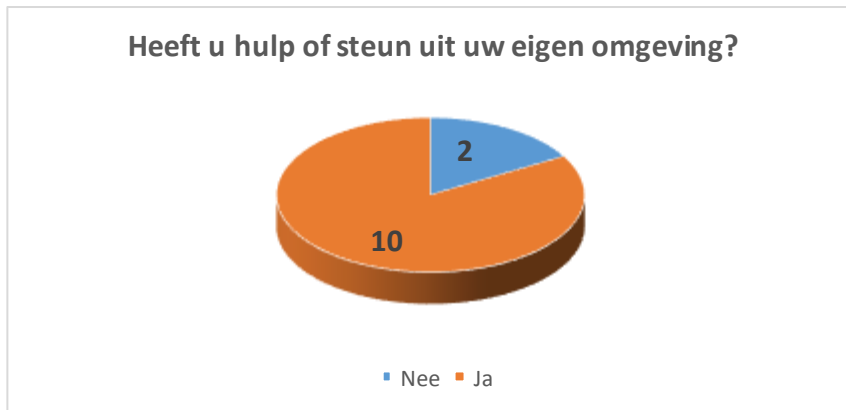
Tien van de twaalf deelnemers krijgen professionele hulp. Dat betreft vooral thuiszorg van thuiszorginstelling De Zorgzaak en zorg vanuit de instelling Bilderdijk (van Stichting Zorgpalet).

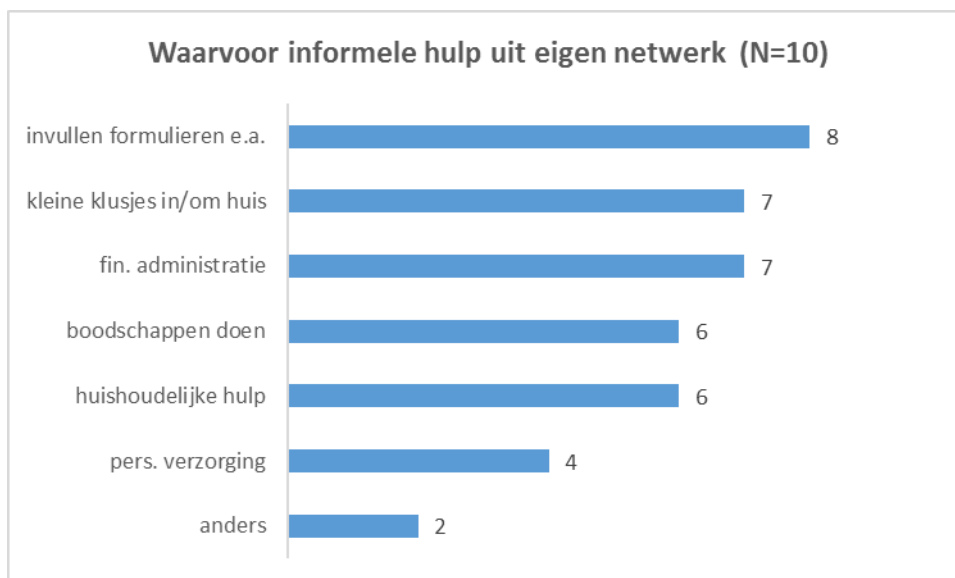
Vier mensen zeggen dat ze meer hulp nodig hebben. Het betreft dagopvang, huishoudelijke hulp en hulp vanwege een verslechterde gezondheid.

4.4 Informele hulp en mantelzorg

Gevraagd is of de ouderen hulp of steun nodig hebben en ook krijgen uit hun eigen sociale netwerk. Driekwart (9 personen) antwoordt bevestigend op deze hulpbehoefte, 80% (10 personen) krijgt ook daadwerkelijk hulp of steun. Die ondersteuning wordt overwegend verkregen van de eigen (schoon)kinderen. Het betreft praktische hulp bij de (financiële) administratie, kleine klusjes, boodschappen doen en hulp bij het huishouden. De helft van de deelnemers (6 mensen) geeft aan dat zij deze hulp zelf kunnen organiseren.

4.5 Sociale contacten

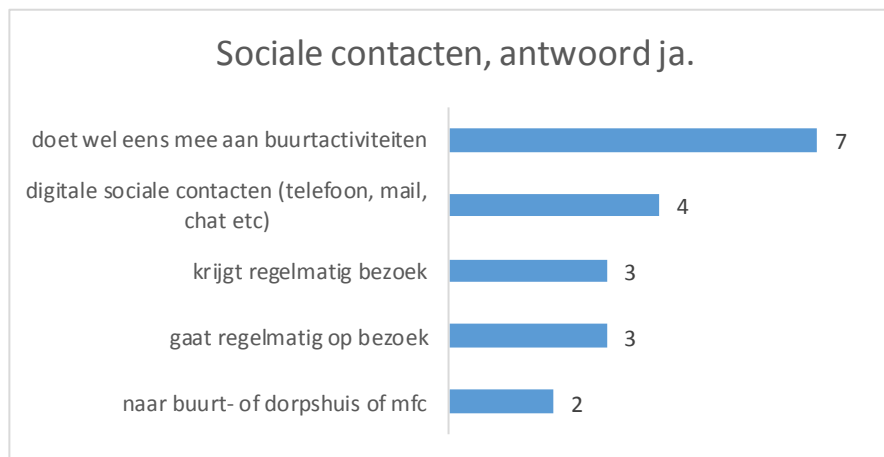
Als we kijken naar de sociale contacten van de deelnemers, dan valt op dat de meeste antwoorden gaan naar deelname aan buurtactiviteiten. Kijken we verder naar de antwoorden, dan blijkt dat men onder ‘buurtactiviteiten’ de activiteiten in het woonwijkcentrum verstaat. Men gaat nauwelijks naar een buurthuis of multifunctionele instelling in de buurt. Drie citaten uit de antwoorden:

“Binnen het wooncomplex waar ik nu woon ga ik 1 x per week naar het gezamenlijk koffie drinken. Ze zijn daar ook net begonnen met een sjoelactiviteit. Daar ga ik ook aan mee doen”

“Ik ga dagelijks naar de dagopvang binnen de instelling waar ik woon.”

“Vroeger ging ik graag naar de bingo, theater of het Alzheimercafe. Dat kan nu niet meer omdat ik mijn partner niet alleen kan laten.”

Wat verder opvalt is dat slechts drie van de twaalf deelnemers zeggen bezoek te krijgen of zelf op bezoek te gaan. Terwijl men andere bewoners binnen handbereik heeft. De antwoorden lijken de afname van mobiliteit van de doelgroep te bevestigen: ze gaan er minder op uit. Dat is conform het antwoord op de fysieke beperking: lopen is voor veel ouderen een probleem. Er wordt ook relatief weinig gebruik gemaakt van digitale communicatiemiddelen.

Er is gevraagd of men iets mist in de buurt om zelfstandig te kunnen blijven wonen. De helft van de deelnemers zegt iets te missen. De antwoorden betreffen ook hier weer het eigen woonwijkcentrum. Men is niet gericht op de buurt waarin dit complex staat.

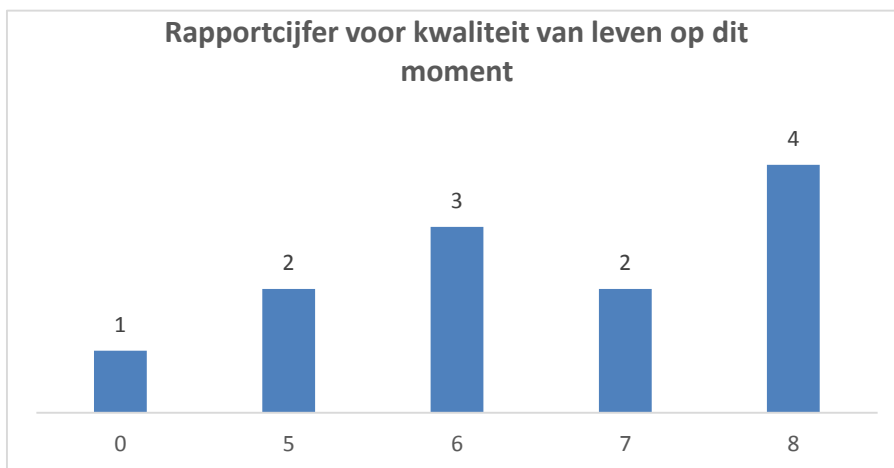

Antwoorden wat gemist wordt:

- Een algemene ruimte.
- Ik mis de verzorging van de instelling waar ik hiervoor woonde
- Ik mis een instellingskok. Nu ben ik afhankelijk van kant en klare maaltijden uit een supermarkt. Maaltijden van tafeltje dekje bevallen mij niet.
- Ik mis een winkel binnen het wooncomplex.
- Ik mis gezelligheid en sociale contacten. Ik voel mij buiten gesloten door de anderen op de dagopvang omdat ik in Amsterdam geboren ben en daardoor een ander dialect spreek. Ik kan de mensen niet verstaan en zij verstaan mij niet.
- Ik mis vervoer. Mijn dochter is bezig met een aanvraag voor een scootmobiel via de Wmo.

4.6 Kwaliteit van leven en behoeften van ouderen

De 12 deelnemers die de vragenlijst hebben ingevuld geven hun leven een gemiddeld cijfer van **6,2**. Eén persoon geeft een nul, twee personen geven een 5, drie personen geven een 6, twee geven een 7 en vier geven een 8.

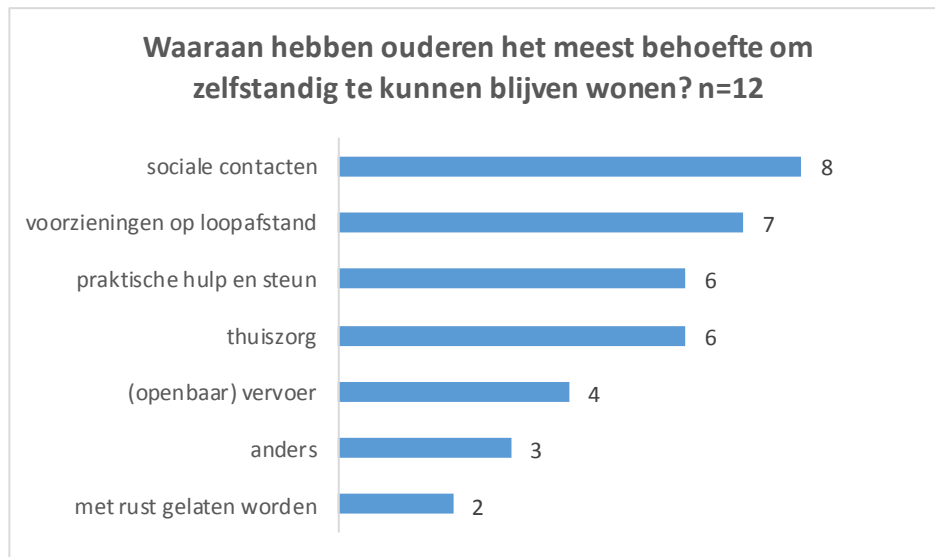

Opvallend is dat de helft hun kwaliteit van leven als slechter beoordeelt dan een jaar geleden. Toen woonden ze nog niet in Bilderdijk. Het geeft aan dat er ontevredenheid is, hoewel het hier natuurlijk om een heel klein groepje gaat. De andere helft beoordeelt de kwaliteit als ongeveer hetzelfde tot iets beter.

De meeste behoefte hebben mensen aan sociale contacten, voorzieningen op loopafstand (liefst binnen het woonwijkcentrum) en praktische hulp en steun.

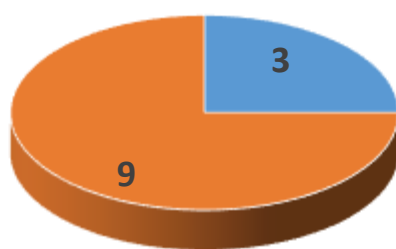

Slechts zeven deelnemers hebben de vraag naar voorzieningen op loopafstand beantwoord. Hier valt op dat buurthuis/ontmoetingscentrum niet scoort. Men woont in een woonwijkcentrum en gebleken is dat men de activiteiten en ontmoeting vooral in dit centrum wil hebben, en niet buiten in de buurt. Voorzieningen die men wil zijn supermarkt/winkels en een bushalte voor openbaar vervoer. De categorie 'anders' is niet verder ingevuld.

Tenslotte is gevraagd of men zelf iets kan betekenen voor anderen. Alle twaalf deelnemers hebben deze vraag beantwoord, en driekwart zegt "ja". Het aanbod ligt vooral in de sfeer van contact, aandacht en gezelligheid.

Kunt u iets betekenen voor een ander?

■ Nee ■ Ja

De antwoorden:

- *Activiteiten en gezelligheid, ik wil geen verplichtingen*
- *Ik kan een vriendin en maatje zijn voor een ander*
- *Ik kan goed gezelschap zijn*
- *Ik kan koffie drinken bij mensen die daar behoefte aan hebben, maar het moet geen verplichting worden. Ik zou het leuk vinden om samen met iemand bijvoorbeeld 1 x per week een spel te doen zoals: skip-bo (kaartspel) of andere kaartspelen, rummicup etc.*
- *Ik kan op de dagopvang de andere bewoners helpen bij het bloemschikken, of maken van kerststukjes*
- *Ik kan allerlei activiteiten organiseren, dat vind ik ook leuk om te doen. Ik kan geen boodschappen of iets van dien aard doen door mijn eigen fysieke beperkingen.*

5 Interviews met professionals

In mei/juni is per locatie een groepsinterview gehouden met professionals die betrokken zijn bij het Spil even buurten project in hun wijk. In december is een beoogd vervolg groepsinterview vervangen door schriftelijke vragen per mail aan de professionals persoonlijk. In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de bevindingen.

5.1 Eerste groepsinterview (juni)

Aan het groepsinterview in Hoogeveen is deelgenomen door vier medewerkers van Stichting Zorgpalet die zorg verlenen aan de bewoners met een zzp-indicatie, en door een wijkverpleegkundige van thuiszorgorganisatie De Zorgzaak, die thuiszorg biedt aan bewoners zonder zorgindicatie. Twee van de vier medewerkers van Zorgpalet zijn tevens Spil in Bilderdijk.

Het Spilproject is, volgens de geïnterviewden, vooral bedoeld voor de zelfstandig wonende bewoners met extramuraal thuiszorg van de Zorgzaak. In principe om die met elkaar in contact te brengen, nog niet zozeer om ook contact te leggen met de buurt rondom het woonwijkcentrum. Mensen kennen in het nieuwe woonwijkcentrum ook hun burens nog niet.

Voor de bewoners met een VPT worden in huis dagactiviteiten georganiseerd. De koffievoorziening (karretjes langs de deuren) en andere faciliteiten zoals klusjes/reparaties in het appartement zijn alleen voor de bewoners met VPT. De bewoners met alleen thuiszorg huren als het ware als particulier een appartement alsof ze in een gewone flat huren, zonder extra faciliteiten. Het is een vorm van beschut wonen.

Bilderdijk is een buurt op zichzelf, vrij gesloten voor buitenstaanders. De verschillende doelgroepen die er wonen, meer of minder zelfstandig functionerend, kunnen elkaar ook helpen. De Spillen zijn nu vooral bezig om kennis te maken met de bewoners en hen te wijzen op de mogelijkheden van de Spil. Nu vooral de eigen bewoners aan elkaar 'koppelen'. Behoeften inventariseren en kijken of mensen iets voor elkaar kunnen betekenen. Gebleken is dat het kennismaken met elkaar, ook in zo'n woonwijkcentrum, niet zo gemakkelijk en vanzelf gaat. Mensen wonen naast elkaar maar kennen elkaar nog nauwelijks. Daar kan de Spil iets in betekenen door contacten te regelen en ontmoetingsactiviteiten te (laten) organiseren of andere diensten/behoeften voor/van bewoners aan elkaar te koppelen (voorbeeld: partners van dementerende bewoners zouden ook meer kunnen samenwerken om elkaar te ontlasten. Matches onderzoeken, vooralsnog binnenshuis).

Er is geen samenwerking met het welzijnswerk of met de buurt rondom Bilderdijk, men is vooral gefocust op de interne opbouw en ontwikkeling. Wel is er samenwerking tussen Treant Zorggroep en thuiszorgorganisatie De Zorgzaak. Dat is ook nodig voor een betere integratie van de verschillende bewonersgroepen in Bilderdijk. Er worden diverse activiteiten en initiatieven ontplooid waaraan alle

bewoners kunnen deelnemen, zoals een wekelijkse koffieochtend in de centrale hal. Er is echter geen recreatiezaal in het complex, waardoor gezamenlijke activiteiten mondjesmaat worden georganiseerd. De Spillen concentreren zich op het leggen van onderlinge contacten tussen bewoners en de zelfredzaamheid hierin te stimuleren (bij elkaar kaarten, koffiedrinken etc.). De appartementen zijn ruim genoeg om mensen in te ontvangen. Het blijkt een omslag in denken te vragen van de nieuwe bewoners, die meer verwachtten dat er van alles voor hen geregeld en georganiseerd zou worden.

5.2 Tweede ronde vragen aan professionals (december)

Aan de tweede ronde schriftelijke vragen hebben vier deelnemers aan het groepsinterview gehoor gegeven: drie van Zorgpalet (waaronder een Spil) en de wijkverpleegkundige van De Zorgzaak.

De medewerkers van Zorgpalet en De Zorgzaak hebben elkaar gevonden in het organiseren van koffieochtenden en andere ontmoetingsactiviteiten voor de bewoners van Bilderdijk en voor buurtbewoners. Dat heeft mooie en nieuwe contacten opgeleverd. De wekelijkse koffieochtenden organiseren de bewoners inmiddels zelf, de Spillen hebben zich hieruit teruggetrokken. De meerwaarde van de Spil is dat deze het gemakkelijker maakt om op mensen af te stappen. Contact leggen, er op af is toch de kwaliteit van de Spil. Hieruit komen dan weer nieuwe initiatieven (o.a. van bewoners zelf) voort, en nieuwe contacten in de buurt rond Bilderdijk. Ook hebben de zorgmedewerkers binnen Bilderdijk elkaar meer gevonden op het samen organiseren van activiteiten en op signalering van wensen van bewoners. De dagactiviteiten zijn sinds eind 2015 ook (ten dele) toegankelijk voor de bewoners met extramuraal thuiszorg van De Zorgzaak. Een resultaat van de Spillen.

Er is begeleiding geboden bij het opstarten van een bewonerscommissie. Bewoners zijn ondersteund bij het opstellen van een behoeftepeiling onder alle bewoners van Bilderdijk. De activiteiten van de Spillen kunnen worden voortgezet en hebben in ieder geval als inspiratie gediend voor de activiteitenbegeleider in Bilderdijk. Er is duidelijk behoefte aan een bekend en centraal aanspreekpunt zoals de Spil is.

5.3 Beoordeling

Welk cijfer krijgt het Spilproject Bilderdijk, Hoogeveen? Het cijfer is het gemiddelde van vier reacties.

Overall cijfer: 7,2

Cijfer voor de Spilfunctie: 7

Cijfer voor samenwerking professionals op buurt/wijkniveau: 6

Cijfer voor samenwerking informele zorg en sleutelfiguren in de buurt/wijk: 6,5

Cijfer voor kwaliteit zorg voor ouderen in de buurt/wijk: 7,2

Cijfer voor kwaliteit welzijn/praktische ondersteuning aan ouderen in de buurt/wijk: 7,3.

6 Versnellingskamer

Voor een gedachtenwisseling over het Spilproject tussen ouderen, professionals en sleutelfiguren uit Bilderdijk is een Versnellingskamer georganiseerd, halverwege de projectperiode. Een Versnellingskamer is een digitale brainstorm, waarbij alle deelnemers individueel gebruik maken van een laptop voor het beantwoorden van stellingen en vragen. Na elke vraag wordt het gemiddelde van de groep op een groot scherm getoond, waarna er over van gedachten gewisseld wordt. Dit levert in korte tijd – een versnellingsessie duurt 2,5 uur – veel informatie op.

6.1 Deelnemers

Er waren tien deelnemers bij de Versnellingsessie in Hogeveen: bewoners/deelnemers Spilproject, professionals (zorgbemiddelaars en de kwaliteitscoördinator van Stichting Zorgpalet, wijkverpleegkundige thuiszorgorganisatie De Zorgzaak), bewoners/mantelzorgers en mensen die als vrijwilliger aan een kerk zijn verbonden.

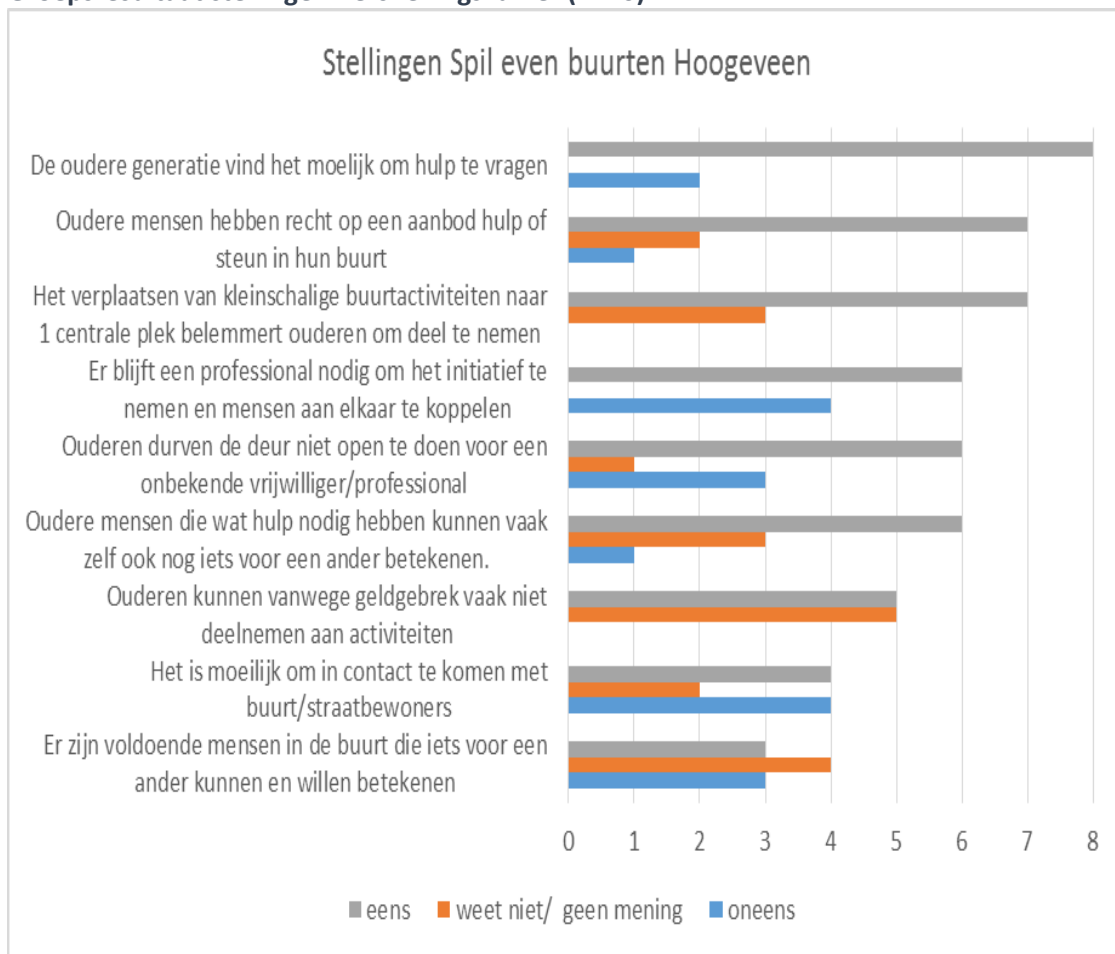
6.2 Belangrijkste bevindingen

- De deelnemers vinden in grote meerderheid dat de oudere generatie het moeilijk vindt om hulp te vragen, maar dat zij wel recht hebben op hulp en steun in hun directe omgeving. Opvallend in de antwoorden is dat mensen het vooral moeilijk vinden om hun eigen kinderen te vragen, vooral als deze verder weg wonen. Veel mensen vragen niet omdat ze

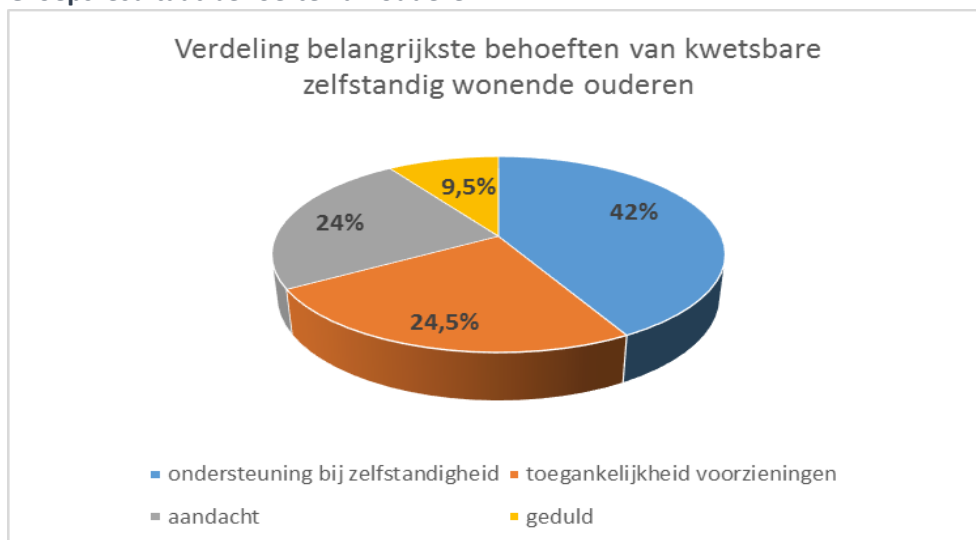
niemand tegenkomen om iets aan te vragen, ze komen namelijk nauwelijks de deur (het woonwijkcentrum)uit.

- Het opschalen van activiteiten naar één centrale plek vindt men een belemmering voor deelname. Dit heeft vooral met vervoer te maken dat dan geregeld moet worden en er vaak niet is. Sommige mensen hebben moeite met lopen; meer dan 100 meter is soms al te ver.
- Er is behoefte aan persoonlijke contacten. Voor sommige mensen zijn groepsactiviteiten niet geschikt, te druk en teveel prikkels. Die willen liever één op één contact.
- Er is sprake van geldgebrek voor deelname aan activiteiten, maar het zit ook in de generatie die niet gemakkelijk uitgeeft maar gericht is op sparen en altijd geld achter de hand wil houden.
- Uit de stellingen over contact met buurtgenoten blijkt een verscheidenheid aan antwoorden. Dat heeft te maken met de speciale situatie van deze Spil-locatie.
- Contact, aandacht en activiteiten (in een groep(je) of één op één) zijn de belangrijkste aandachtspunten om iets te doen aan eenzaamheid van bewoners.
- De Spil wordt gezien als een belangrijke verbindingsfiguur in Bilderdijk, tussen bewoners en tussen bewoners en zorgverleners. Een verbeterpunt is de bekendheid van de Spillen.
- De belangrijkste behoeften van kwetsbare ouderen in Bilderdijk, Hoogetveen zijn ondersteuning bij behoud van eigen regie over het dagelijks leven, toegankelijkheid van voorzieningen, aandacht en geduld.

Groepsresultaat stellingen Versnellingskamer (n=10)

Groepsresultaat behoefte van ouderen

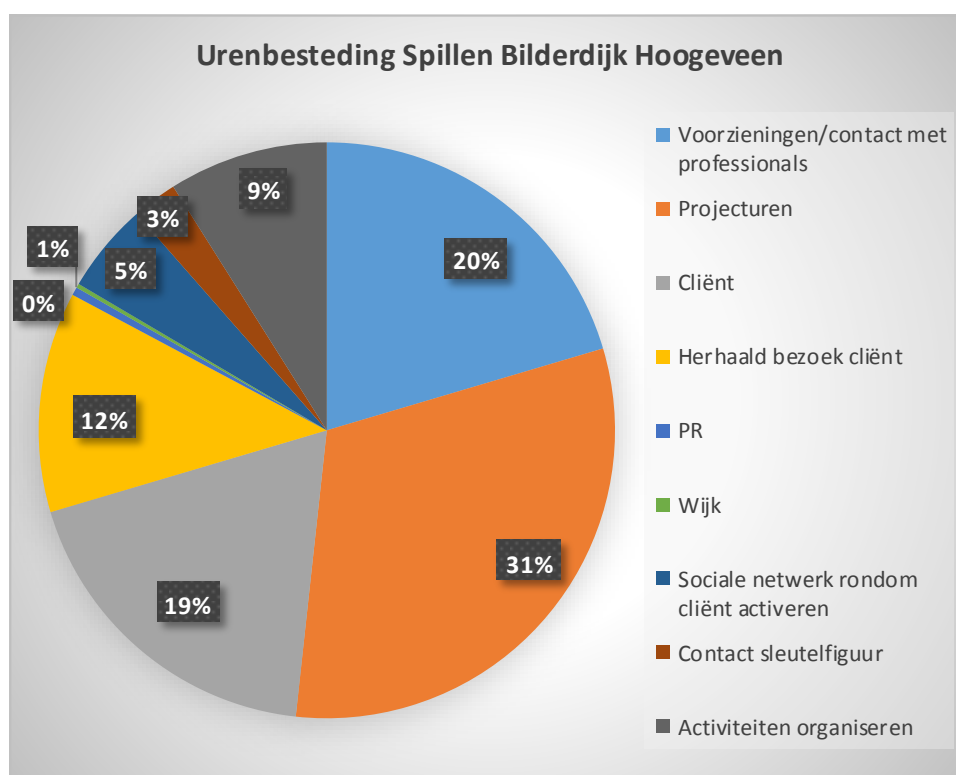

7 Acties en Bevindingen van de Spillen

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de inzet en activiteiten van de Spillen voor de ouderen in Bilderdijk en hun eigen visie en ervaringen.

7.1 Ureninzet Spillen

De twee Spillen van Bilderdijk hebben in totaal 436 uur besteed aan het Spilproject 2015. Er was 5,5 uur per week per Spil voor de Spilfunctie beschikbaar. De verhouding niet-cliëntgebonden uren (contact professionals, projecturen, PR, Wijk, contact sleutelfiguur) en cliëntgebonden uren (Cliënt, herhaald bezoek, sociale netwerk rondom cliënt, activiteiten organiseren) ligt op 55%-45%.

7.2 Activiteiten voor bewoners Bilderdijk

De activiteiten van de Spillen in Bilderdijk zijn vooral gericht geweest op het leggen van contact met en matches tussen bewoners, en met name de bewoners zonder zorgzwaartepakket maar met uitsluitend thuiszorg van De Zorgzaak. Voor hen was er namelijk geen dagbesteding of activiteitenbegeleiding. Voor hen zou de Spilfunctie een toegevoegde waarde moeten hebben. Er is dus relatief weinig aandacht besteed aan de buurt buiten het woonzorgcentrum. Bilderdijk zelf werd als het ware als een woonbuurt gezien, binnen de muren van het centrum.

Er zijn 20 bewoners als cliënt betrokken geweest bij het Spilproject. Hun behoefte lag vooral in de sfeer van sociale contacten (een maatje) en activiteiten. Er zijn

bewoners aan elkaar gekoppeld, bij voorbeeld om met elkaar te schaken, koffie te drinken, en er zijn diverse kaartclubjes opgericht die de mensen in hun eigen appartementen organiseren. Voor een aantal deelnemers is oppas voor hun partner geregeld met medebewoners, zodat zij wat meer ruimte krijgen (versterken sociale netwerk binnen de bewonersgroep).

Het Spilproject heeft vier sleutelfiguren onder de bewoners van Bilderdijk opgeleverd.

Groepsactiviteiten die door de Spillen zijn opgezet:

- Elke woensdagochtend een koffie ochtend georganiseerd en later gefaciliteerd; gemiddeld 35 bezoekers
- Bioscoopbezoek
- Rommelmarkt
- Burendag, deelgenomen in de wijk aan een burendag
- Informatiebijeenkomst voor bewoners over wonen in Bilderdijk met verschillende groepen bewoners: met en zonder indicatie voor een VTP
- Bewonerscommissie in oprichting.

Bewoners enquête

Naar aanleiding van signalen van onvrede en onduidelijkheid onder de bewoners is door de Spillen een enquête georganiseerd. Daaruit kwam de behoefte naar voren aan een gemeenschappelijke, algemene ruimte voor ontmoeting en ontspanning. Die is er niet in Bilderdijk uit oogpunt van kostenbesparing en zo laag mogelijk houden van de huurprijs van de appartementen. Ook kwam naar voren de georganiseerde activiteiten van de activiteitenbegeleiding toegankelijk zouden moeten zijn voor alle bewoners, en niet alleen voor de cliënten van Treant Zorggroep.

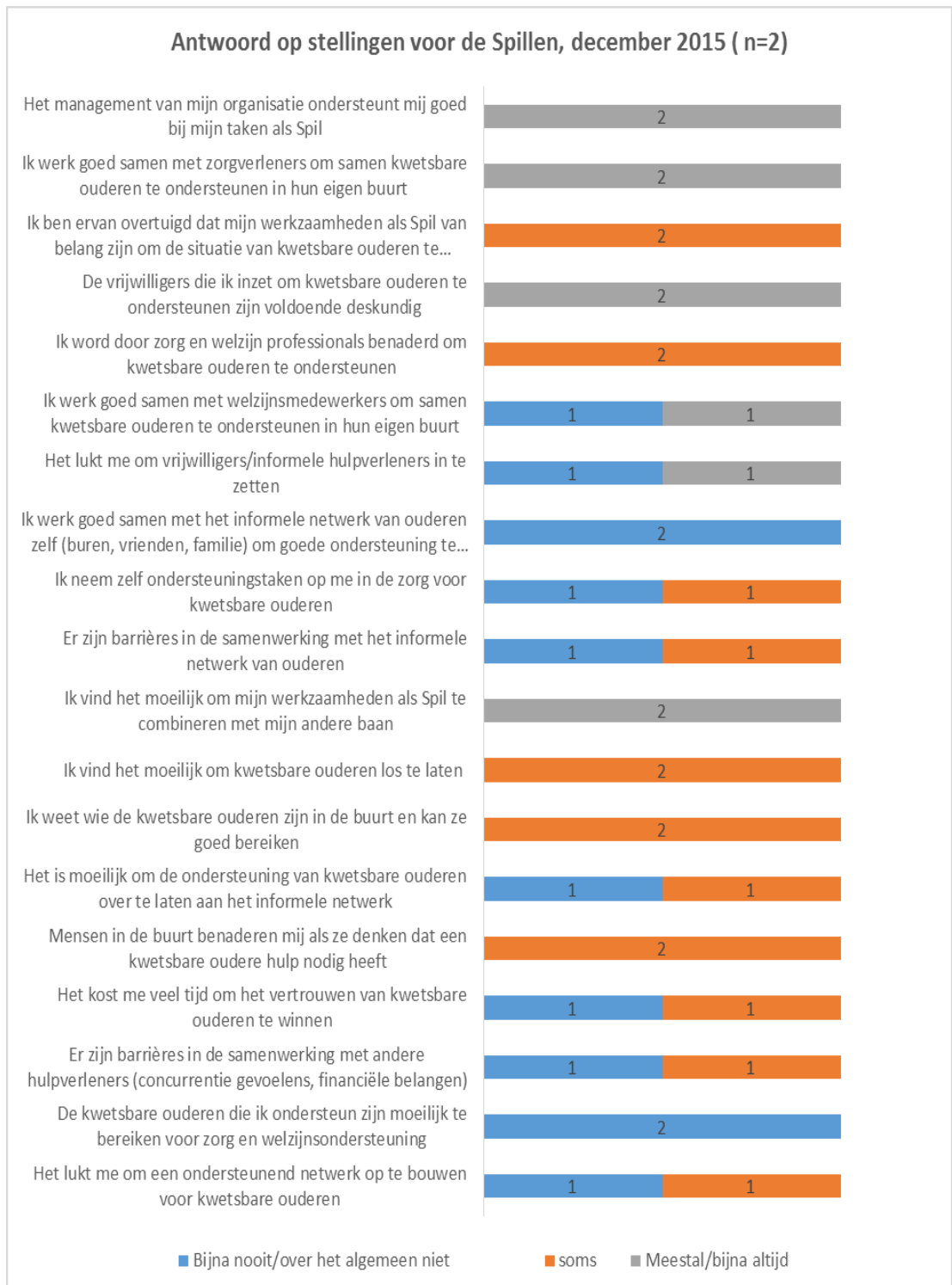
Naar aanleiding van de enquête kunnen vanaf december alle bewoners van Bilderdijk (onafhankelijk van wie zij zorg krijgen) deelnemen aan een deel van de activiteiten die worden georganiseerd door de activiteitenbegeleiding. Maandelijks wordt er huis aan huis een flyer bezorgd met daarin het activiteitenoverzicht van die maand. Er wordt een oplossing gezocht voor de behoefte aan een algemene ontmoetingsruimte in het complex.

7.3 Visie en ervaringen van de Spillen bij hun werk als Spil

Aan de Spillen is in december 2015 een aantal stellingen voorgelegd over hun visie en ervaring in het Spilproject. De meest opvallende zaken zijn:

- De Spillen voelen bij hun taak zich goed gesteund door het management
- Er is een goede samenwerking met andere zorgverleners
- De vrijwilligers worden als voldoende deskundig ervaren
- De Spillen zijn wat aarzelend of de Spilfunctie de situatie van kwetsbare ouderen kan verbeteren
- De Spillen vinden het moeilijk om de Spilfunctie te combineren met hun reguliere werk

- Er wordt niet goed samengewerkt met het informele netwerk van de ouderen zelf (misschien hebben ouderen weinig eigen netwerk).

8 Samenvatting en conclusies

Het project Spil, even buurten is gedurende een jaar uitgevoerd in woonwijkcentrum Bilderdijk in het centrum van Hoogeveen. De bedoeling was om te kijken of de Spilaanpak, die succesvol is in Rotterdam, ook zou kunnen werken voor zelfstandig wonende ouderen in een woonwijkcentrum.

De kern van het Spilproject is dat voor de lichte hulp- en ondersteuningsvragen van ouderen wordt geprobeerd het informele netwerk van de ouderen en/of het sociale netwerk in de buurt in te zetten en te versterken. In Bilderdijk wordt het woonwijkcentrum beschouwt als een buurt. Door het eigen sociale netwerk van ouderen te versterken kunnen zij langer zelfstandig wonen en dat bevordert hun welzijn en welbevinden. Dit is het centrale uitgangspunt van Spil, even buurten.

Bilderdijk is een gloednieuw woonwijkcentrum dat eind 2014 is opgeleverd en geopend. De mensen die er wonen kennen elkaar niet of nauwelijks. Bilderdijk kent twee typen bewoners: mensen met een indicatie voor (functies van) een Volledig Pakket Thuis geleverd door Treant Zorggroep, en bewoners met een lichte zorgvraag zonder zorgindicatie maar wel met extramuraal thuiszorg van de Zorgzaak. Voor de bewoners met VPT zijn er dagbesteding, activiteitenbegeleiding en andere voorzieningen. Deze zijn ten dele toegankelijk voor de bewoners zonder VPT- indicatie. Voor deze laatste groep is de Spilfunctie vooral bedoeld. Dit gaf al gauw onduidelijkheid onder de bewoners. Vooral de bewoners met 'alleen' thuiszorg voelen zich teleurgesteld en zelfs tekort gedaan. Zij willen ook toegang tot de faciliteiten en activiteiten voor de VPT-bewoners. Ook wordt een algemene ontmoetingsruimte in het complex gemist. Men zoekt sociale contacten in een nieuwe omgeving.

Twaalf van de twintig bewoners die meededen aan het Spilproject hebben een vragenlijst ingevuld. Zij zijn vooral op zoek naar een goede match met een andere bewoner, sociale contacten om mee te koffiedrinken, te kaarten, schaken etc. Ook is er behoefte aan zo nu en dan een oppas voor een behoeftige levenspartner; ook hier worden matches gemaakt maar dat blijkt nog niet zo eenvoudig. Het kost tijd en moeite om de juiste bewoners bij elkaar te vinden. De bewoners krijgen informele hulp en steun van vooral hun eigen (schoon)kinderen, maar vinden het tegelijkertijd moeilijk om een beroep op die hulp te doen.

Er worden vier nieuwe sleutelfiguren gevonden, die helpen activiteiten te organiseren, matches te maken en zorgen voor informatievoorziening. Het contact met de buurt buiten het zorgcomplex is lastiger en ook niet de eerste prioriteit van de Spillen, en ook niet van de bewoners. Zij hebben hun handen al vol aan het ontwikkelen van de sociale infrastructuur in het nieuwe woonwijkcentrum. Ook is er (nog) geen samenwerking tussen de zorginstelling en het welzijnswerk van Hoogeveen.

Gebleken is dat de Spilfunctie van toegevoegde waarde was maar dat er veel te weinig tijd was om de functie goed op en uit te bouwen. Vooral door de omstandigheden dat alles nieuw was, voor bewoners en voor personeel, was dit

extra complex. Het is dan ook positief dat een deel van de Spiltaken is overgenomen door de activiteitenbegeleider, waardoor continuïteit is geborgd. De voormalige Spillen zijn ook in dienst van Bilderdijk, waardoor hun opgedane kennis en ervaring behouden blijft en verder kan worden uitgewerkt door de activiteitenbegeleiding.

Conclusies ten aanzien van de beoogde doelen:

- **Vergroten (of minimaal stabiliseren) van de zelfredzaamheid en eigen regie van kwetsbare ouderen 70+.**
De zelfredzaamheid was niet zozeer het probleem in Hoogeveen, maar de eenzaamheid, onduidelijkheid over faciliteiten en het gebrek aan sociale contacten. Door de inzet van de Spillen zijn bewoners gematched met andere bewoners en zijn bewoners zelf actiever geworden bij het organiseren van diverse ontmoetingsactiviteiten.
- **Versterken en inzetten van het informele (buurt)netwerk voor sociale en praktische ondersteuning**
Het informele netwerk is versterkt voor zover het zich binnen de muren van het woonwijkcentrum bevindt. Met name de contacten tussen bewoners.
- **Verbeteren van vroegtijdige signalering van kwetsbaarheid bij ouderen 70+**
De Spillen hebben deur-aan-deur contact gelegd met de bewoners die thuiszorg ontvangen (en geen VPT-indicatie hebben). Daardoor kon goed gesignaleerd worden wie welke behoefte heeft.
- **Verbeteren van de afstemming van het professionele zorg- en welzijnsaanbod op de behoefte van de doelgroep**
Er is nog geen contact of afstemming geweest met het zorg- en welzijnsaanbod van de welzijnsorganisatie(s). Dit bleek toch minder bij de taakopvatting van de Spillen aanwezig te zijn. Hier liggen mogelijk nog kansen voor Bilderdijk.

Groningen, 24 februari 2016